

Rachel Cusk

TRANSIT

Vertaald door
Marijke Versluys

2016

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM | ANTWERPEN

Ik kreeg een e-mail van een astrologe die zei dat ze belangrijk nieuws voor me had over gebeurtenissen in mijn nabije toekomst. Zij zag dingen die ik niet kon zien; mijn persoonlijke gegevens waren in haar bezit gekomen en aan de hand daarvan had ze de planeten kunnen raadplegen. Ik moest weten dat er zich aan mijn hemel binnenkort een belangrijke transit zou voordoen. Gezien de veranderingen die daaruit konden voortkomen wekte dat inzicht bij haar grote opwinding. Tegen een geringe vergoeding was ze bereid die informatie met me te delen, dan kon ik er mijn voordeel mee doen.

Ze had zo'n vermoeden dat ik de weg kwijt was in het leven, vervolgde de e-mail, dat het me soms moeilijk viel de zin van mijn huidige omstandigheden te ontdekken en de toekomst hoopvol tegemoet te zien; ze voelde een sterke verwantschap tussen ons, en hoewel ze dat gevoel niet kon verklaren, besepte ze ook dat sommige dingen eigenlijk geen verklaring behoeven. Veel mensen sloten zich af voor de betekenis van de hemel boven hen, besepte ze, maar volgens haar vaste overtuiging gold dat niet voor mij. Ik koesterde niet het blinde geloof in de realiteit dat anderen ertoe bracht concrete verklaringen te verlangen. Ze wist dat ik

zoveel narigheid had meegemaakt dat ik bepaalde vragen was gaan stellen, vragen waarop ik tot nu toe geen antwoord had gekregen. Maar de beweging van de planeten vertegenwoordigde een domein dat het menselijk lot in het oneindige weerspiegelde; misschien konden sommige mensen eenvoudigweg niet geloven dat ze belangrijk genoeg waren om daar een rol in te spelen. Het is de treurige waarheid dat wij in dit tijdperk van wetenschap en ongeloofigheid geen besef meer hebben van onze eigen betekenis, zei ze. We zijn hard geworden, voor onszelf en voor anderen, omdat we geloven dat we uiteindelijk niet van waarde zijn. Wat de planeten bieden is niets minder dan de kans om het geloof in de grootsheid van de mens te herwinnen, zei ze; als we geloofden dat ieder van ons in de kosmos van belang was, zouden we elkaar immers tegemoet treden met veel meer waardigheid en eergevoel, met veel meer welwillendheid, respect en verantwoordelijkheidsbesef? Ze had het idee dat juist ik zag hoe daarmee vrede en voorspoed op de wereld konden worden bevorderd, om nog maar te zwijgen van de revolutie die een nauwkeuriger definitie van het begrip noodlot op het persoonlijke vlak teweeg zou kunnen brengen. Ze hoopte dat ik het haar wilde vergeven dat ze op deze manier contact met me had gezocht en dat ze zo openhartig was geweest. Zoals eerder gezegd: ze voelde een sterke verwantschap tussen ons, en daardoor had ze durven zeggen wat ze op haar hart had.

De mogelijkheid bestond dat dezelfde computeralgoritmen die deze e-mail hadden gegenereerd ook de astrologe zelf hadden gegenereerd; haar zinnen waren te karaktervol, met een toon die te vaak werd herhaald, en ze was te duidelijk gebaseerd op een mensentype om zelf een mens

te zijn. Daardoor kregen haar medegevoel en haar bezorgdheid iets onheilspellends, hoewel ze om diezelfde redenen ook neutraal overkwamen. Een vriend van me, depressief door de nasleep van zijn scheiding, had onlangs bekend dat hij soms tot tranen toe geroerd werd door de bezorgdheid over zijn gezondheid en welzijn die sprak uit de bewoordingen van advertenties en etiketten op levensmiddelen, en door de ingeblikte stemmen in treinen en bussen, die kennelijk bang waren dat hij zijn halte miste. Hij voelde zelfs iets wat aan liefde grensde voor de vrouwenstem die hem, met zoveel meer toewijding dan zijn vrouw dat ooit had gedaan, begeleidde bij het autorijden, zei hij. Er is rijkelijk taal en informatie uit het leven geput, zei hij, en wie weet was de namaakmens substantiëler en relationeler aan het worden dan het origineel, en kreeg je meer tederheid van een machine dan van je medemens. Per slot van rekening was de gemechaniseerde interface de neerslag niet van één mens maar van vele mensen. Met andere woorden, er hadden vele astrologen moeten leven om dit ene exemplaar voort te brengen. Volgens hem was het juist een troostrijke gedachte dat dit immense koor niet afkomstig was van één persoon, dat het overal en nergens vandaan leek te komen; hij zag wel in dat veel mensen dat een hemelstergend idee vonden, maar in zijn ogen was de erosie van de individualiteit ook de erosie van het vermogen tot kwetsen.

Diezelfde vriend, een schrijver, had me dit voorjaar aangeraden om, als ik met beperkte financiële middelen terugkeerde naar Londen, een slecht huis in een goede straat te kopen, in plaats van een goed huis in een slechte buurt. Alleen de heel gelukkigen en de heel ongelukkigen valt een

onvermengd lot ten deel, zei hij, de anderen moeten kiezen. De makelaar was verbaasd geweest dat ik vasthield aan die wijsheid – áls het wijsheid was. In zijn ervaring hechtten creatieve mensen meer aan licht en ruimte dan aan een bepaalde locatie, zei hij. Zij keken of iets mogelijkheden had, terwijl de meeste mensen veilige gelijkvormigheid zochten, datgene wat al maximaal was gerealiseerd, huizen met een charme die slechts de som van uitgeputte mogelijkheden was, waaraan niets meer viel toe te voegen. Het ironische was dat zulke mensen bang waren om origineel te zijn, zei hij, terwijl originaliteit voor hen tegelijkertijd een obsessie was. Zijn cliënten werden lyrisch van alles wat ook maar zweemde naar oorspronkelijke details. Tja, als je een klein eindje buiten het centrum gaat zoeken zijn die in overvloed te vinden, voor een fractie van de prijs. Het was hem een raadsel waarom de mensen huizen bleven kopen in buurten waar de prijzen de pan uit waren gerezen, terwijl er in opkomende wijken koopjes te halen waren. Volgens hem draaide het om gebrek aan voorstellingsvermogen. De markt was op zijn hoogtepunt, zei hij, en kopers lieten zich daardoor allerminst ontmoedigen, maar eerder aansporen. Elke dag weer was hij getuige van chaotische taferelen: zijn kantoor werd overlopen door mensen die elkaar verdrongen om te veel voor te weinig te betalen, alsof hun leven ervan afhing. Hij had bezichtigingen gedaan waar de kopers met elkaar op de vuist waren gegaan, veilingen geleid waar de mensen ongekend agressief tegen elkaar hadden opgeboden en er waren hem zelfs steekpenningen aangeboden om een voorkeursbehandeling te krijgen. En dat allemaal, zei hij, voor huizen die nuchter bekeken niets bijzonders hadden. Opvallend was

de oprechte wanhoop van die mensen wanneer ze eenmaal in de ban van de hebzucht waren geraakt; dan belden ze hem om het uur om te horen of er nieuwe informatie was, of ze kwamen zomaar op kantoor langs. Ze smeekten en huilden soms zelfs, ze waren het ene moment boos en het volgende moment berouwvol, en niet zelden trakteerden ze hem op uitgebreide bekentenissen over hun privé-situatie. Hij zou medelijden met hen hebben als ze het hele gedoe niet steevast uit hun hoofd zetten zodra het leed geleden en de koop gesloten was; niet alleen de herinnering aan hun gedrag werd uitgewist, maar ook aan de mensen die het hadden moeten dulden. Hij had cliënten gehad die hem de ene week deelgenoot hadden gemaakt van de gruwelijkste intimiteiten, maar die hem de week daarna straal voorbijliepen; hij had stellen meegemaakt die voor zijn ogen diep waren gezonken, maar nu alles hadden verdrongen en in de buurt rustig hun gang gingen. Soms ontdekte hij in die totale verdringing nog een zweem van schaamte. In het begin van zijn carrière had hij zulke voorvallen vervelend gevonden, maar gelukkig had de ervaring hem geleerd dat hij het zich niet persoonlijk moest aantrekken. Hij begreep dat hij voor hen een figuur was die opdook uit de rode nevel van hun hebzucht – een kwestie van overdracht, bij wijze van spreken. Toch verbaasde hij zich telkens weer over die hebzucht op zich. De ene keer kwam hij tot de conclusie dat de mensen alleen datgene willen hebben waarvan het twijfelachtig is of ze het kunnen krijgen, de andere keer lag het volgens hem ingewikkelder. Niet zelden bekenden zijn cliënten dat ze opgelucht waren dat hun wens was verijld; dezelfde mensen die als gefrustreerde kinderen snikkend tekeer waren gegaan omdat een be-

paald huis aan hun neus voorbij gegaan was, verklaarden enkele dagen later bij hem op kantoor rustig dat ze blij waren dat ze het niet hadden gekregen. Ze zagen nu wel in dat het totaal ongeschikt voor hen zou zijn geweest, en ze wilden weten wat hij nog meer in portefeuille had. Voor de meeste mensen was het zoeken naar en het bemachtigen van een huis een uiterst actieve toestand, zei hij, en activiteit gaat gepaard met een zekere blindheid, de blindheid van de fixatie. Pas wanneer hun wilskracht is uitgeput legt de meerderheid van de mensen zich neer bij wat het lot beschikt.

Dit gesprek vond plaats terwijl we in zijn kantoor zaten. Buiten bewoog het verkeer zich traag door de grauwe, groezelige Londense straat. Ik zei dat het opgefokte gedoe dat hij beschreef bij mij geen enkele concurrentiedrang oproep, maar eerder een domper zette op mijn eventuele enthousiasme voor de huizenjacht, zodat ik de aanvechting kreeg direct op te stappen. Bovendien had ik niet genoeg geld om tegen anderen op te bieden. Ik begreep wel dat ik in de marktsituatie die hij had beschreven dan ook niet gauw een dak boven mijn hoofd zou vinden. Tegelijkertijd verzette ik me tegen het idee dat creatieve mensen, zoals hij ze had genoemd, zich lieten marginaliseren door wat hij beleefd had omschreven als hun hogere normen en waarden. Volgens mij had hij het woord ‘voorstellingsvermogen’ gebezigd; het ergste wat zo iemand kon doen was uit zelfbehoud het middelpunt verlaten om zich te verschansen in een esthetische werkelijkheid waardoor de buitenwereld onveranderd bleef. Ik wilde de concurrentie dus niet aangaan, maar ik wilde al helemaal geen nieuwe regels opstellen die aangaven wat een overwinning precies

was. Ik wilde hebben wat iedereen wilde hebben, ook al kon ik dat niet krijgen.

Die opmerkingen leken de makelaar enigszins van zijn stuk te brengen. Het was niet zijn bedoeling geweest de suggestie te wekken, zei hij, dat ik gemarginaliseerd zou moeten worden. Hij dacht eenvoudigweg dat ik in een minder gewilde buurt meer voor mijn geld zou kunnen krijgen, en gemakkelijker. Hij begreep wel dat ik me in een kwetsbare positie bevond. En in de wereld waar hij werkte was het soort fatalisme dat ik tentoonspreidde zeldzaam. Maar als ik me per se in de strijd wilde mengen, nou, dan kon hij me wel iets laten zien. Hij had de gegevens voor zich liggen, de woning was die ochtend net weer op de markt gekomen, want de vorige transactie was niet doorgegaan. Het pand was eigendom van de gemeente, die op korte termijn een nieuwe koper zocht, wat in de prijs tot uiting kwam. Ik kon wel zien dat het in vrij slechte staat was, zei hij, in feite was het zo goed als onbewoonbaar. De meeste van zijn cliënten, hoe gretig ook, zouden er met een grote boog omheen zijn gelopen. Als ik het goedvond dat hij het woord ‘voorstellingsvermogen’ gebruikte – hier konden de meeste mensen zich niets bij voorstellen, hoewel het toch om een zeer gewilde locatie ging. Maar gezien mijn situatie kon hij het me naar eer en geweten niet aanraden. Dit was een klus voor een projectontwikkelaar of een aannemer, iemand die er objectief naar kon kijken, maar het probleem was dat de marges voor dat soort lieden te klein waren. Voor het eerst keek hij me echt aan. Het is zonneklaar, zei hij, dat je op zo’n plek geen kinderen kunt laten wonen.

Enkele weken later, toen de transactie zijn beslag had ge-

kregen, kwam ik de makelaar toevallig op straat tegen. Hij liep in zijn eentje, met een stapel paperassen tegen zijn borst gedrukt en een sleutelbos rinkelend aan zijn hand. Omdat ik nog wist wat hij had gezegd begroette ik hem consciëntieus, maar hij schonk me een lege blik en keek weer weg. Dat was aan het begin van de zomer geweest, nu werd het herfst. De opmerkingen van de astrologe over hardheid hadden me herinnerd aan het bewuste voorval, dat indertijd leek te bewijzen dat we wel van alles over onszelf willen geloven, maar dat we slechts het resultaat zijn van hoe we door anderen zijn behandeld. In de e-mail van de astrologe stond een link naar de planeetduiding die ze voor me had gemaakt. Ik betaalde en las wat erin stond.